

กระบวนการสร้างสรรค์เทศกาลศิลปะในชุมชนเมือง :**กรณีศึกษาเทศกาลสามย่าน ละลานใจ****THE CREATIVE PROCESS OF URBAN COMMUNITY PERFORMING ARTS
FESTIVAL: A CASE STUDY OF SAMYAN LA-LAN JAI**

กุนตรา ไชยชาญ¹
Kuntara Chaicharn¹

บทคัดย่อ

บทความวิชาการชิ้นนี้มุ่งเน้นไปที่การบันทึกกระบวนการและถอดองค์ความรู้ในการทำงานเพื่อชี้ให้เห็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างผลงานเทศกาลศิลปะการแสดงในชุมชน ความเชื่อมโยงกันของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างงานเทศกาลศิลปะที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมและเครือข่ายการทำงาน โดยเลือก “เทศกาลสามย่าน ละลานใจ” เป็นกรณีศึกษา

จากกระบวนการสร้างผลงานพบว่า องค์ประกอบสำคัญนอกเหนือไปจากองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการแล้ว ปัจจัยเรื่องการศึกษาพื้นที่และลักษณะเฉพาะของชุมชนนั้นสำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบเทศกาลและกิจกรรมในเทศกาลให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่และชุมชน และต้องอาศัยเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็ง มีวิสัยทัศน์ของการร่วมคิด ร่วมสร้างร่วมพัฒนา จึงจะทำให้เกิดการทำงานที่ยั่งยืน กระบวนการเหล่านี้จำเป็นต้องใช้เวลาและสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของกิจกรรมด้านศิลปะวัฒนธรรมที่ไม่ได้หวังเพียงผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจแต่คำนึงถึงความคุ้มค่าทางสังคมควบคู่กัน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการศิลปะ, เทศกาลศิลปะการแสดง, นิเวศวัฒนธรรมด้านการแสดง, พื้นที่สร้างสรรค์

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการผลิตสื่อและวัฒนธรรมสร้างสรรค์ คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา และผู้ร่วมวิจัยในโครงการวิจัย “การเพิ่มศักยภาพชุมชนเมืองเพื่อยกระดับท่องเที่ยวใหม่ด้วยศิลปะการแสดง : กรณีศึกษา ย่านสามย่าน-บรรทัดทอง” kuntara.ch@go.buu.ac.th

¹ Lectures, Department of Media and Creative Cultural, Faculty of Music and Performing Arts, Burapha University, and co-researcher of the research project “Empowering Urban Communities for Tourism Using the Performing Arts: A Case Study of Bangkok’s Samyan-Banthat Thong Area”, kuntara.ch@go.buu.ac.th

Receive 17/10/67, Revise 30/11/67, Accept 03/12/67

Abstract

This academic article focuses on documenting the work process and extracting knowledge to highlight key components in creating community-based performing arts festivals and the interconnection between various sectors. It aims to provide guidelines for creating art festivals that respond to community needs, foster participation, and build working networks, using the 'Samyan La-lan Jai Festival' as a case study.

The creative process reveals that beyond management knowledge, understanding the area's characteristics and community specifics is crucial in designing festivals and activities that align with the local context. Success requires a strong network of collaborators sharing a vision of collective thinking, creation, and development to achieve sustainable operations. These processes need time and understanding of the importance of cultural and artistic activities that aim not only for economic outcomes but also consider social value simultaneously.

Keywords: Arts Management, Performing Arts Festival, Culture Ecology of Performing Arts, Creative Space

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเทศกาลศิลปะถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเมืองและย่านสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีบทบาทในการสร้างตัวตนของเมืองและย่าน สังเกตจากจำนวนของเทศกาลศิลปะระดับเมืองที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ เกิดแรงผลักดันให้เกิดเทศกาลสร้างสรรค์ประจำเมืองเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและส่งเสริมภาพลักษณ์เมืองสร้างสรรค์ในหลากหลายประเทศทั่วโลก เช่นเดียวกับประเทศไทยเริ่มมีการขยายตัวของเทศกาลศิลปะมากขึ้น ทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาคต่าง ๆ เช่น งานเทศกาลออกแบบกรุงเทพฯ (Bangkok Design Week) เทศกาลศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ บางกอก อาร์ต เบียนนาเล่ (Bangkok Art Biennale) เทศกาลงานออกแบบปักษ์ใต้ (Pakk Taii Design Week) เบียนนาเล่เชียงใหม่ (Thailang Biennale, Chiang Rai) และเทศกาลศิลปะร่วมสมัยแห่งเมืองเลย (Loei Art Fes) เป็นต้น โดยเฉพาะเทศกาลศิลปะการแสดงก็เริ่มมีการขยายตัวและมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกัน อาทิ เทศกาลละครนานาชาติสำหรับเด็กและเยาวชนกรุงเทพฯ (BICF Fest) เทศกาลศิลปะการแสดงร่วมสมัยนานาชาติ (BIPAM) เทศกาลศิลปะการแสดงเชียงใหม่ (Chiang Mai Performing Arts Festival) เทศกาลศิลปะการแสดงเพื่อความหลากหลาย (Homohaus) เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นของงานเทศกาลศิลปะและเทศกาลศิลปะการแสดงที่หลากหลาย แต่การเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการศิลปะในประเทศไทยยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร แม้ปัจจุบันจะเริ่มมีการตระหนักถึงการบ่มเพาะบุคลากรในสาขาอาชีพดังกล่าวผ่านการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอยู่บ้าง แต่องค์ความรู้เฉพาะเจาะจงของการบริหารจัดการศิลปะใน

ประเทศไทยที่มีข้อจำกัดในหลายด้านยังไม่ค่อยมีการศึกษาและบันทึกไว้มากนัก ผู้เขียนในฐานะนักวิชาการและนักบริหารจัดการศิลปะจึงมีความสนใจบันทึกกระบวนการทำงานและถอดองค์ความรู้ที่จำเป็นในการสร้างสรรค์งานเทศกาลศิลปะร่วมสมัยโดยเฉพาะศิลปะการแสดงไว้เป็นกรณีศึกษา

บทความวิชาการชิ้นนี้ ผู้เขียนเลือกศึกษาและบันทึกกระบวนการทำงานใน “เทศกาลสามย่าน ละครลานใจ” เทศกาลศิลปะการแสดงในชุมชนสามย่าน-บรรทัดทอง เทศกาลนี้เกิดขึ้นภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มศักยภาพชุมชนเมืองเพื่อยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยศิลปะการแสดง : กรณีศึกษาย่านสามย่าน-บรรทัดทอง” ของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม และหน่วยบริหารจัดการทุนด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (บพข.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ซึ่งผู้เขียนมีส่วนร่วมในฐานะผู้ช่วยวิจัยในโครงการดังกล่าว

ความน่าสนใจของเทศกาลสามย่าน ละครลานใจ สำหรับผู้เขียน คือ เทศกาลนี้เป็นเทศกาลศิลปะการแสดงที่สร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและกระบวนการทำงานวิจัยที่มุ่งศึกษาวิธีการทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อสร้างเทศกาลศิลปะการแสดงที่เหมาะสมกับพื้นที่ ตอบโจทย์ความต้องการของชุมชน กระตุ้นให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ใหม่ และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์อย่างยั่งยืนผ่านการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของคนในชุมชน ความท้าทายของคณะทำงานทั้งในฐานะนักวิจัยและนักบริหารจัดการศิลปะจึงอยู่ที่ความพยายามหาสมดุลในการทำงานที่ต้องดำเนินตามกรอบงานวิจัยควบคู่ไปกับการบริหารจัดการงานเทศกาลให้ราบรื่น ซึ่งในความเป็นจริงการทำงานเทศกาลสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชนนั้นมีการบริหารงานวิจัยในขั้นตอนการดำเนินงานอยู่ในทุกกระบวนการอยู่แล้ว เพื่อจะนำข้อมูลต่าง ๆ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสร้างสรรค์ออกแบบ ตลอดจนดำเนินงานเทศกาลให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ชุมชนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการถอดองค์ความรู้เชิงกระบวนการในบทความนี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการแนวทางในการสร้างสรรค์งานเทศกาลศิลปะชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อถอดองค์ความรู้การสร้างสรรค์เทศกาลศิลปะการแสดงในชุมชนเมือง กรณีศึกษาเทศกาลสามย่าน ละครลานใจ

กระบวนการสร้างสรรค์งานเทศกาลสามย่าน ละครลานใจ

พื้นที่สามย่าน-บรรทัดทองเป็นพื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงสูงทั้งในเชิงกายภาพและวัฒนธรรม เนื่องจากแต่เดิมบริเวณนี้เป็นชุมชนอยู่อาศัย แต่ด้วยนโยบายการพัฒนาพื้นที่ของเจ้าของพื้นที่ที่ต้องการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบริเวณนี้ให้เป็น “เมืองอัจฉริยะ” (smart city) ทำให้ภายในระยะเวลาไม่กี่สิบปี พื้นที่เปลี่ยนแปลงจากชุมชนอยู่อาศัยดั้งเดิมของชาวจีน กลายเป็นย่านค้าขายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมมากขึ้น การลงพื้นที่สำรวจความเป็นไปของชุมชนและข้อมูลความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นภารกิจแรกของคณะทำงานที่ต้องการมองเห็นถึงลักษณะที่แท้จริงของพื้นที่บริเวณสามย่าน-บรรทัดทอง เพื่อมองหานิเวศวัฒนธรรม (Ecology of Culture) ของย่านที่เชื่อมโยงกัน

จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและสร้างสรรค์งานเทศกาลสามย่าน ละลานใจ เมื่อมองย้อนกลับมาในฐานะนักบริหารจัดการศิลปะ ผู้เขียนมองเห็นกระบวนการทำงานแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนเริ่มเทศกาล (pre-production) ช่วงระหว่างเทศกาล (production) และช่วงหลังจบเทศกาล (post-production) ดังนี้

1. ช่วงก่อนเริ่มเทศกาล

เป็นช่วงเวลาที่ใช้ระยะเวลาการทำงานมากที่สุด แบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ

1.1 ขั้นตอนการลงพื้นที่สำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในการศึกษาข้อมูลช่วงแรก คณะทำงานเลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานเพื่อเก็บข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เน้นที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 กลุ่ม คือ เจ้าของพื้นที่ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) กลุ่มผู้อยู่อาศัย กลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มผู้ใช้บริการในพื้นที่ โดยทำแบบสำรวจควบคู่กับการสัมภาษณ์เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของย่านในมุมมองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

อุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงแรกนี้คือการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งยังไม่คลี่คลายในช่วงเวลาดังกล่าว ทำให้การเก็บข้อมูลในช่วงต้นจำเป็นต้องทำควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ออนไลน์ เมื่อสถานการณ์คลี่คลายจึงเริ่มกลับมาสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการอีกครั้ง ความชอบของย่านในช่วงการแพร่ระบาดดังกล่าวทำให้ผู้ประกอบการบางส่วนมองเห็นโอกาสที่จะร่วมมือกับเทศกาลเพื่อหวังให้ย่านกลับมาคึกคักขึ้น

จากการสำรวจพบว่าพื้นที่บริเวณสามย่าน-บรรทัดทอง นอกจากภาพจำของความเป็นชุมชนจีนดั้งเดิมแล้ว ยังโดดเด่นเรื่องร้านอาหารที่มีความหลากหลาย เป็น “พื้นที่สตาร์ทอัพ (Start-up) ด้านอาหาร” ที่น่าสนใจ เปิดโอกาสให้ธุรกิจอาหารใหม่ ๆ เข้ามาทำการค้าและเติบโตได้อย่างน่าสนใจที่จากการสอบถามถึงความเป็นจีนดั้งเดิมในสำนึกของผู้ประกอบการนั้นไม่ได้มีความสำคัญนัก หลายคนมองว่าความเป็นชุมชนจีนดั้งเดิมของพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว เหลือเพียงภาพลักษณ์ที่พยายามยื้อภาพจำดั้งเดิมเอาไว้เป็นกลเม็ด (gimmick) ในการสร้างภาพลักษณ์การขาย มากกว่าจะเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของผู้อยู่อาศัย ประเด็น “ความเป็นจีนใหม่” จึงกลายเป็นประเด็นที่คณะทำงานสนใจหยิบยกขึ้นมาเพื่อตั้งคำถามกับความเปลี่ยนแปลงและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของพื้นที่และวัฒนธรรม ท่ามกลางกระแสของการไหลเวียนเปลี่ยนผ่าน ในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าสนใจ เพราะการทำงานด้านศิลปะวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนเมืองที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ อาจทำให้สำนึกเดิม หรืออัตลักษณ์เดิมของชุมชนนั้นเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่ ความหมายของชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ผู้อยู่อาศัย แต่อาจมีมิติของชุมชนการค้าของผู้ประกอบการเข้ามาดังเช่นพื้นที่สามย่าน-บรรทัดทอง การหาสมดุลของความต้องการและความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเพื่อสร้างสรรค์งานด้านศิลปะวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับลักษณะของพื้นที่อย่างแท้จริงจำเป็นต้องเข้าใจลักษณะความเปลี่ยนแปลงของชุมชนเช่นนี้ด้วย

1.2 ขั้นตอนการออกแบบเทศกาล

จากการสำรวจพื้นที่พบว่าบริเวณสามย่าน-บรรทัดทองนั้นมีจุดไฮไลท์ที่น่าสนใจ คือ อุทยาน 100 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นสวนสาธารณะใจกลางเมืองที่มีเอกลักษณ์ คือ ภาพทิวทัศน์ท้องฟ้ากว้างเกือบ 360 องศา โดยไม่มีแนวของตึกสูงมาบดบังทัศนียภาพ บรรยากาศยามเย็นเวลา

ท้องฟ้าใกล้ตกดินเป็นทิวทัศน์ที่หาได้ยากอย่างยิ่งในเมืองใหญ่ ภาพท้องฟ้าเปลี่ยนสีแบบพาโนรามา (panorama) นี้เองเป็นสิ่งที่จุดประกายให้คณะทำงานเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้มีแนวโน้มเป็นพื้นที่สาธารณะที่สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมให้กับทุกคนได้มาใช้เวลาด้วยกันได้อย่างสบายใจ จึงต้องการให้พื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่หลักในการจัดการแสดงแบบเปิดเพื่อดึงดูดผู้มาเยือนให้มาใช้เวลาด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างแบรนด์ของพื้นที่ (brand identity) การสร้างแบรนด์ให้เข้มแข็ง จำเป็นต้องคำนึงถึงประโยชน์เชิงใช้สอย (Functionality) และการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Added value) เพื่อดึงดูดผู้คนให้อยากมาใช้เวลาและใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้มากขึ้น ประกอบกับการสร้างเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งทำให้เกิดการทำงานกับผู้คนในระดับจิตใต้สำนึกและดึงดูดให้ผู้คนเดินทางกลับมาในพื้นที่ซ้ำ (Dinnie, 2010)

ขั้นตอนการออกแบบเทศกาลสามย่าน ละลานใจ ผู้เขียนขออภิปรายโดยสรุปเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ดังนี้

1) การคัดเลือกผลงานสร้างสรรค์เข้าร่วมในเทศกาล

คณะทำงานใช้หลักการของละครประยุกต์ เข้ามาเป็นหลักคิดในการคัดสรรผลงานและทำงานร่วมกับศิลปิน โดยแบ่งลักษณะงานสร้างสรรค์เป็น 2 ประเภท คือ งานสร้างสรรค์เดิมที่คัดเลือกเข้าร่วมแสดง และงานสร้างสรรค์ใหม่ที่กำหนดโจทย์ให้ศิลปินทำงานกับชุมชนและพื้นที่

งานสร้างสรรค์เดิมที่คัดเลือกเข้าร่วมแสดง จัดแสดงภายในบริเวณสวนสาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่เปิด เข้าถึงผู้ชมหลากหลาย มีลักษณะการแสดงที่เข้าถึงง่าย เนื้อหาไม่ซับซ้อนและเหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมทุกเพศทุกวัย การแสดงที่เลือกมาจัดแสดงภายใต้โจทย์นี้จึงมีทั้งรูปแบบการแสดงดนตรี ละครสำหรับเด็ก และศิลปะการแสดงชนบรุ่มสมัย คณะทำงานตั้งใจคัดเลือกผลงานที่มีความหลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่จากศิลปินในเมืองเท่านั้น แต่ยังต้องการให้เกิดการมองเห็นและรับรู้ถึงศิลปะท้องถิ่นที่อาจหาได้ยากในเมืองใหญ่ การแสดงที่เลือกมา อาทิ การแสดงดนตรีสดโดยวงสี่หยด ที่ร้องเพลงหลากหลายภาษา การแสดงจากหมอลำหุ่นคณะเด็กเทวดา เรื่อง สิ้นไซ และการแสดงละครชาตรีร่วมสมัยจากกลุ่มละครอนัตตา เป็นต้น

ภาพที่ 1 ภาพตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ที่คัดเลือกเข้าร่วมแสดงภายในเทศกาล

ที่มา: ภาพจากโครงการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มศักยภาพชุมชนเมืองเพื่อยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยศิลปะการแสดง : กรณีศึกษาย่านสามย่าน-บรรทัดทอง”

อีกส่วนคืองานสร้างสรรค์ใหม่ที่ต้องการให้ศิลปินทำงานกับชุมชนและพื้นที่ โดยกำหนดโจทย์ประเด็น “ความเป็นจีนใหม่” และการตั้งคำถามต่อความเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในชุมชนสามย่าน-บรรทัดทอง ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาในชุมชนอย่างรวดเร็วให้ศิลปินเป็นโจทย์ตั้งต้นในการทำงาน โดยเลือกศิลปินสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่ง นิกร แซ่ตั้ง ศิลปินศิลปาธรด้านศิลปะการแสดง ปี 2553 จับคู่กับนักแสดงอุปราจีนรุ่นเก่าจากเยาวราช เฉิน ฮ่วย ชิง และกลุ่มที่สอง กลุ่มละคร Circle Theatre เป็นกลุ่มศิลปินรุ่นใหม่ที่สนใจการทำงานร่วมกับชุมชน โดยศิลปินทั้งสองกลุ่มมีโอกาสได้สำรวจพื้นที่ สืบค้นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และทำงานกับมิติต่าง ๆ ของชุมชน ผสานไปกับการใช้หลักการละครประยุกต์มาทำงานร่วมกับแนวคิดการแสดงเฉพาะที่ (site-specific performance) เพื่อสร้างงานที่มีเอกลักษณ์ และมีลักษณะเฉพาะสำหรับพื้นที่นั้น ๆ จนกระทั่งกลายเป็นผลงานการแสดง 2 เรื่องที่พูดถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชนสามย่าน-บรรทัดทองในมิติที่แตกต่างกัน ได้แก่ การแสดงเรื่องกลับบ้าน โดย นิกร แซ่ตั้ง และเฉิน ฮ่วย ชิง ด้วยโจทย์การทำงานกับพื้นที่ของอาคารในโครงการตราคอนทาวน์ เพื่อสะท้อนการเปลี่ยนผ่าน “ความเป็นจีน” ในแบบดั้งเดิมและแบบใหม่ และการแสดงเรื่อง ขอให้สามย่านวันนี้อากาศดี (Hope It's Mostly Sunny in Samyan) โดยกลุ่มละคร Circle Theatre ที่ทำงานกับร้านค้าในชุมชน 3 ร้าน โดยออกแบบให้ผู้ชมได้มีโอกาสเดินและใช้เวลาในพื้นที่ สำรวจความเป็นไปและสภาพแวดล้อมภายในย่านเพื่อต่อบทสนทนาถึงความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ภาพที่ 2 ภาพตัวอย่างผลงานสร้างสรรค์ใหม่ที่ทำงานร่วมกับชุมชน

ที่มา: ภาพจากโครงการวิจัยเรื่อง “การเพิ่มศักยภาพชุมชนเมืองเพื่อยกระดับเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ด้วยศิลปะการแสดง : กรณีศึกษาย่านสามย่าน-บรรทัดทอง”

ในกระบวนการทำงานร่วมกับศิลปินและชุมชน เทศกาลจัดหาทีมงานเข้ามาเป็นผู้จัดการโครงการ (project manager) เพื่อดำเนินงานเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ศิลปินสามารถเข้าไปทำความรู้จักกับพื้นที่และดำเนินการฝึกซ้อมได้อย่างสะดวก โดยไม่รบกวนช่วงเวลาเปิดทำการของร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการมากเกินไป อีกทั้งช่วยดูแลเรื่องการบริหารจัดการความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสารผิดพลาดหรือความต้องการที่ไม่ตรงกันระหว่างศิลปินและผู้ประกอบการเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการทำงาน เปิดโอกาสให้ศิลปินสามารถทำงานเชิงสุนทรียะได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็รักษาผลประโยชน์ร่วมของร้านค้าที่ให้ความร่วมมือด้วย

ผู้เขียนมองว่ากระบวนการนี้สำคัญมากสำหรับการดำเนินงานในรูปแบบที่นำศิลปินภายนอกเข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน จำเป็นต้องมีคนกลางที่เข้าใจธรรมชาติของทั้งศิลปินและชาวบ้านเพื่ออำนวยความสะดวกและประสานให้การทำงานดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและเกิดความสบายใจในการทำงานร่วมกันทั้งสองฝ่าย

2) แนวคิดในการออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์และกิจกรรมส่งเสริมการตลาดร่วมกับชุมชน

นอกเหนือจากกระบวนการคัดเลือกการแสดง สิ่งสำคัญอีกเรื่องหนึ่งคือการประชาสัมพันธ์ควบคู่ไปกับกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เพื่อให้ผู้ประกอบการมองเห็นความเป็นไปได้ของโอกาสทางธุรกิจที่อาจเกิดขึ้นเมื่อมีเทศกาลศิลปะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ และสร้างโอกาสในการสานต่อเครือข่ายการทำงานร่วมกันในอนาคต คณะทำงานได้สร้างกิจกรรมส่งเสริมการตลาดร่วมกับร้านค้าและผู้ประกอบการภายในพื้นที่เพิ่มเติม โดยคำนึงถึงขนาดของธุรกิจที่มีความแตกต่าง กล่าวคือผู้ประกอบการที่มีธุรกิจขนาดเล็กทำกิจกรรมสะสมแต้มเพื่อแลกกับของสมนาคุณจากเทศกาลเพื่อช่วยกระตุ้นยอดขาย และธุรกิจขนาดกลางจัดทำโปรโมชั่นลดแลกแจกแถมร่วมกับร้านค้าเพื่อแลกกับส่วนลดตลอดระยะเวลาการจัดเทศกาล เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันกับเทศกาล แม้ว่าในท้ายที่สุดจะยังไม่สามารถกระตุ้นยอดขายของร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการได้อย่างชัดเจนมากนัก แต่ก็ทำให้เกิดความคึกคักขึ้นในย่าน ให้ความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมระหว่างเทศกาลและร้านค้าในละแวก

ภาพที่ 3 ภาพตัวอย่างกิจกรรมส่งเสริมการตลาดร่วมกับผู้ประกอบการ
ที่มา: <https://www.facebook.com/samyanlalanjai>

ส่วนการประชาสัมพันธ์ เทศกาลทำงานกับทีมประชาสัมพันธ์มืออาชีพ โดยพูดคุยรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดหลักของเทศกาลที่ต้องการยกระดับคุณภาพของเมืองให้คึกคักขึ้น โดยดึงเอกลักษณ์เรื่องอาหาร ความเรียบง่าย การมีส่วนร่วม และลักษณะของร้านค้าท้องถิ่นเข้ามาเป็นจุดขายให้มองเห็นวัฒนธรรมดั้งเดิม ผู้คน หรือผู้ประกอบการรายเดิม ที่ยังคงอยู่ควบคู่ไปกับกลิ่นอายของสมัยใหม่ พร้อมสร้างการรับรู้ถึงพื้นที่สาธารณะใจกลางเมือง คือ อุทยาน 100 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ต้องการให้เป็นจุดเด่นสำคัญใหม่ของย่าน ชวนให้ผู้คนได้เข้ามาใช้เวลาร่วมกันและพักผ่อนหย่อนใจ รูปแบบการประชาสัมพันธ์เน้นที่การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เน้นเนื้อหาให้มองเห็นวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม และอัตลักษณ์ของความเป็นสามย่าน-บรรทัดทอง ผ่านผู้คนและองค์ประกอบต่าง ๆ ของพื้นที่ เช่น การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศาลเจ้าในพื้นที่ เรื่องราวของ “มนุษย์สามย่าน” การประชาสัมพันธ์พื้นที่สวนสาธารณะ และการแสดงถึงสภาพแวดล้อมที่มีเอกลักษณ์ของย่านผ่านป้ายชื่อร้านต่าง ๆ เป็นต้น

ภาพที่ 4 ภาพตัวอย่างเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ใน Facebook fanpage ของเทศกาล
ที่มา: <https://www.facebook.com/samyanlalanjai>

3) การทำงานร่วมกับทีมบริหารจัดการงานเทศกาลสร้างสรรค์ระดับมืออาชีพ

คณะผู้ทำงานเลือกทำงานร่วมกับบริษัท กางใจครีเอชั่น จำกัด ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเรื่องการบริหารจัดการโครงการ งานอีเวนต์ และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยมีบทบาทให้ช่วยบริหารจัดการการผลิต โดยคณะทำงานมีหน้าที่สื่อสารและอธิบายแนวคิดในการจัดงาน คัดสรรกิจกรรมผลงานสร้างสรรค์ และศิลปินที่จะมาเข้าร่วมงาน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดตามโจทย์วิจัย ระหว่างกระบวนการมีการนัดหมายพูดคุยเพื่อนำเสนอความคืบหน้าร่วมกันเป็นระยะ เพื่อให้มั่นใจว่าทิศทางของการดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกันทั้งระบบ ไม่ใช่เพียงแค่การประสานงานส่วนใดส่วนหนึ่ง แต่ให้รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการบริหารจัดการงาน และสามารถดำเนินงานให้ตรงตามจุดประสงค์ของงานวิจัยได้อย่างครบถ้วน

ในส่วนนี้ผู้เขียนมองว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญ งานด้านบริหารจัดการศิลปะนั้นครอบคลุมการบริหารจัดการที่ค่อนข้างกว้าง ในมุมมองของผู้เขียนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือด้านการกำกับศิลป์ (Artistic Direction) และด้านการบริหารการปฏิบัติการ (operation management) ซึ่งทั้งสองส่วนจำเป็นต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดเพื่อให้ทิศทางของผลงานสร้างสรรค์สามารถดำเนินการออกมาได้อย่างสมบูรณ์ สำหรับเทศกาลสามย่าน ละลานใจ คณะทำงานหลักทำงานเป็นผู้บริหารจัดการเทศกาลควบคู่ไปกับบทบาทของนักวิจัย หากมองในมุมของการบริหารจัดการศิลปะนั้น คณะทำงานจึงมองตนเองอยู่ในส่วนของการบริหารจัดการด้านการกำกับศิลป์ เพื่อกำหนดแนวทางของเทศกาลให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่ตั้งไว้ในเชิงศิลปะ ออกแบบงานในภาพรวม รวมถึงคัดเลือก

ศิลปินและผลงานสร้างสรรค์ที่เข้ามาจัดแสดงภายในเทศกาล รวมถึงการสำรวจและตรวจสอบคุณภาพของเทศกาลในมุมมองด้านศิลปะให้ตอบโจทย์กับความต้องการของทั้งแนวคิดของเทศกาลและงานวิจัย จึงจำเป็นที่จะต้องมียกหนึ่งหน่วยงานเข้ามาบริหารจัดการด้านการปฏิบัติงาน การผลิต ติดตั้ง รวมไปถึงการจัดการบริหารทีมงานสนับสนุนต่าง ๆ ให้มีความพร้อมเพื่อให้เทศกาลนั้นสำเร็จลุล่วงได้ตามรูปแบบที่วางไว้

2. ช่วงระหว่างเทศกาล

ช่วงระหว่างเทศกาลนี้เป็นช่วงระยะเวลาระหว่างการจัดเทศกาลทั้งหมด บทบาทหน้าที่ของผู้กำกับศิลป์ ซึ่งคือคณะทำงานหลักของเทศกาลนั้นลดบทบาทลงเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ เพื่อเก็บข้อมูลและดูแลความเรียบร้อยในเชิงเนื้อหาของเทศกาล บทบาทของทีมบริหารการปฏิบัติการ หรือ กางใจครีเอชั่น เข้ามามีบทบาทสำคัญมากในช่วงระหว่างเทศกาลนี้ โดยมีหน้าที่ดำเนินการควบคุมงานทั้งหมดให้สามารถดำเนินไปตามแผนที่วางไว้ หากมองในมุมว่าโครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย ผู้เขียนมองว่ากระบวนการทำงานในลักษณะนี้ค่อนข้างตอบโจทย์การทำงานในสองมิติที่ควบคู่กันไป กล่าวคือ เมื่อคณะทำงานลดบทบาทในช่วงระยะเวลาของการปฏิบัติการลงมาเป็นเพียงผู้ควบคุมเนื้อหาในเชิงกำกับศิลป์ ทำให้ในช่วงระหว่างการจัดงานนั้น การสังเกตการณ์หรือการทำงานในลักษณะดังกล่าว อนุญาตให้คณะทำงานได้ดำเนินงานในฐานะผู้วิจัยเพื่อพูดคุย เก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมงาน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลมาสำหรับการประมวลผลได้ การเลือกให้การทำงานแบ่งออกเป็นสองส่วนเช่นนี้สำหรับสภาพการณ์ของเทศกาลจึงเป็นทางเลือกที่ดี และทำให้เกิดบทบาทหน้าที่ในการทำงานที่ชัดเจน

ระหว่างเทศกาลพบว่าผู้สนใจเข้าร่วมงานเทศกาลมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ บริเวณอุทยาน 100 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้เข้ามาใช้เวลาในสวนสาธารณะมากกว่าในวันปกติ และโดยส่วนใหญ่ใช้เวลาอยู่ในพื้นที่ตั้งแต่การแสดงแรกเริ่มจนกระทั่งถึงการแสดงสุดท้าย ภาพรวมระหว่างเทศกาลเป็นไปตามที่คณะทำงานต้องการนำเสนอ คือเป็นลักษณะของวันธรรมดาที่มีกิจกรรมพิเศษไม่มีพื้นที่แบ่งกันชัดเจนระหว่างการแสดงและผู้ชม ผู้คนที่ผ่านไปมาสามารถเลือกเข้ามาใช้เวลาร่วมกันในพื้นที่ได้ ขณะเดียวกันก็ยังคงอนุญาตให้เกิดการไหลเวียนของผู้คนได้อย่างอิสระ สร้างบรรยากาศผ่อนคลายและความรู้สึกสบายใจ กระตุ้นให้เกิดการใช้เวลาร่วมกันอย่างมีคุณภาพ

3. ช่วงหลังจบเทศกาล

หลังจบงานเทศกาลสามย่าน ละลานใจ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้เข้าร่วมงานเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลสำเร็จและประเมินผลการจัดงานผ่านทั้งชุดแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยสามารถสรุปผลได้ว่ากลุ่มผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ที่เข้ามามีส่วนร่วมในเทศกาลนั้นเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ในช่วงวัย 20-25 ปี ทราบข่าวจากช่องทางออนไลน์และสนใจเดินทางเข้าร่วมงานแต่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่สามย่าน-บรรทัดทอง รู้สึกค่อนข้างประทับใจกับการจัดงานเทศกาลศิลปะในลักษณะนี้ที่เปิดโอกาสให้ได้ใช้เวลาในพื้นที่สาธารณะได้อย่างเต็มที่ ในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สบายใจ รู้สึกเหมือนได้ใช้เวลาในการพักผ่อนหย่อนใจจากชีวิตประจำวัน โดยความสนใจส่วนใหญ่ไปที่การแสดงในพื้นที่สาธารณะที่เข้าถึงได้ง่าย มีเนื้อหาไม่ซับซ้อน แต่อาจติดเรื่องของการประชาสัมพันธ์สำหรับบางคนนั้นยังรู้สึกว่ามีการกระจายข่าวสารของงานเทศกาลได้ไม่ทั่วถึงและกว้างพอ

สรุปผล

ผลตอบรับจากผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการค่อนข้างดี ถึงแม้จะยังไม่สามารถตอบโจทย์ด้านเศรษฐกิจได้อย่างชัดเจน แต่ก็ทำให้มองเห็นโอกาสความเป็นไปได้ในงานลักษณะนี้ที่จะเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาย่านให้เติบโตได้หากมีการจัดอย่างต่อเนื่อง โดยส่วนใหญ่สนใจร่วมมือต่อหากมีโอกาสสร้างงานเทศกาลลักษณะนี้อีก โดยให้ข้อเสนอแนะว่าอยากมีส่วนร่วมกับการนักเรียน/นิสิตในพื้นที่ให้มากขึ้น เนื่องจากเป็นย่านการศึกษาควบคู่ไปกับการค้าด้วย

ผู้เขียนมองว่ากระบวนการหลังจบเทศกาลนี้แม้ว่าในฐานะนักบริหารจัดการศิลปะทั่วไป ไม่ใช่ในฐานะนักวิจัยก็ต้องรวบรวมข้อมูลมาเพื่อประเมินผลความสำเร็จของโครงการเช่นเดียวกัน เพื่อให้มองเห็นข้อดีและข้อเสียของเทศกาล แนวโน้มของตลาดและเครือข่ายการทำงานในการดำเนินการต่อไปในอนาคต หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนหลังจากจบเทศกาลทั้งในแง่บวกและแง่ลบ สิ่งเหล่านี้ในฐานะนักบริหารจัดการศิลปะ หรือผู้จัดเทศกาลเองก็เป็นกระบวนการที่ต้องทำเช่นเดียวกัน

โดยสามารถสรุปแนวทางการสร้างสรรค์เทศกาลศิลปะในชุมชนเมืองจากกรณีศึกษาเทศกาลสามย่าน ละลานใจ

ภาพที่ 5 แผนภาพแสดงแนวทางทางการสร้างสรรค์เทศกาลศิลปะในชุมชนเมือง : กรณีศึกษาเทศกาลสามย่าน ละลานใจ

อภิปรายผล

ผู้เขียนมองว่ากระบวนการหลังจบเทศกาลนี้จำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลมาเพื่อประเมินผลความสำเร็จของโครงการ เพื่อให้มองเห็นข้อดีและข้อเสียของเทศกาล แนวโน้มของตลาดและเครือข่ายการทำงานในการดำเนินการต่อไปในอนาคต หรือผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนหลังจากจบเทศกาลทั้งในแง่บวกและแง่ลบ สิ่งเหล่านี้ในฐานะนักบริหารจัดการศิลปะ หรือผู้จัดเทศกาลเองก็เป็นกระบวนการที่ต้องทำเช่นเดียวกัน

สำหรับเทศกาลสามย่าน ละลานใจ พบว่าเทศกาลเปิดโอกาสให้เห็นศักยภาพใหม่ของพื้นที่ แสดงให้เห็นอัตลักษณ์ใหม่ที่สอดคล้องกับลักษณะความเป็นไปของสามย่าน-บรรทัดทองในปัจจุบัน

และขับเคลื่อนให้พื้นที่มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น องค์ประกอบสำคัญในกระบวนการสร้างสรรค์งานเทศกาลศิลปะในชุมชนเมือง กรณีศึกษาเทศกาลสามย่าน ละลานใจ ไม่ใช่เพียงแค่การบริหารจัดการโครงการให้สำเร็จลุล่วง แต่ยังจำเป็นต้องอาศัยการลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกให้มองเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและความเชื่อมโยงกันของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมองหาความต้องการหรือประโยชน์ร่วมที่สามารถนำมาออกแบบงานเทศกาลศิลปะเพื่อตอบสนองความต้องการของพื้นที่ชุมชนได้อย่างแท้จริง

อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันในการทำงานเทศกาลศิลปะการแสดงกับชุมชนเมือง ในมุมมองของผู้เขียน คือ การสร้างเครือข่ายการทำงาน สิ่งนี้เป็นเสมือนใบเบิกทางให้เกิดความร่วมมือขึ้นในชุมชนและก่อให้เกิดแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ นอกจากจะได้ “เสียง” ของชุมชนเข้ามา มีบทบาทภายในเทศกาลอย่างแท้จริงแล้ว ยังช่วยสร้างให้เกิดวัฒนธรรมการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมสร้างสรรค์งานศิลปะให้เกิดขึ้นในชุมชนด้วย ซึ่งการสร้างเครือข่ายการทำงานนี้อาจทำได้ในหลายมิติ ขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน ผู้อยู่อาศัย ผู้ประกอบการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ ในพื้นที่ ดังเช่นแนวคิดนิเวศวัฒนธรรมของโฮลเดนได้เสนอไว้ หากสิ่งนี้สามารถแข็งแกร่งขึ้นได้ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกภาคส่วนมองเห็นความสำคัญก็จะทำให้เกิดนิเวศวัฒนธรรมทางศิลปะการแสดงที่แข็งแกร่ง กลายเป็นงานเทศกาลของชุมชนที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนได้อย่างแท้จริง และสร้างประโยชน์ต่อมิติทางสังคมและเศรษฐกิจให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ผู้เขียนมองว่าการสร้างความไว้วางใจและการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (ownership) นั้นมีความสำคัญมากที่จะทำให้เครือข่ายการทำงานเหล่านี้แข็งแกร่ง เพื่อให้ชุมชนมองเห็นประโยชน์ของการขับเคลื่อนเทศกาลในระดับเมืองเช่นนี้ไปด้วยกัน จำเป็นต้องอาศัยแรงกำลังจากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างการมีส่วนร่วมและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมให้เกิดขึ้นได้จริงในเทศกาล เช่นเดียวกับหลายเทศกาลใหญ่ในต่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม เงินทุนสนับสนุนโครงการศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาก็เป็นส่วนสำคัญ การลงทุนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์อันสั้น (quick-win) อาจสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดแรงกระเพื่อมสั้น ๆ หรือสร้างกระแสนิยมให้เกิดขึ้นได้ในห้วงระยะเวลาหนึ่ง แต่หากต้องการให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะยาว อาจต้องมองถึงแผนการพัฒนาคอนในระยะเวลายาวเพื่อให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่แข็งแกร่ง สร้างองค์ความรู้เฉพาะของท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการบริหารจัดการในชุมชนได้ด้วยตนเอง รวมไปถึงการสร้างผู้ชมใหม่ การนำศิลปะเข้าไปจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อก่อให้เกิดวัฒนธรรมการเสพศิลปะในชุมชนเพื่อนำไปสู่การสร้างนิเวศวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการศิลปะ ไม่ใช่เพียงแค่มองการบริหารจัดการโครงการในเชิงโครงสร้าง แต่ยังหมายรวมถึงการมองวิถีชีวิตของผู้คนในพื้นที่ที่จะสอดคล้องไปกับกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ถูกนำมาร้อยเรียงในเทศกาลเพื่อเสริมสร้างคุณค่าและความหมายของพื้นที่และผู้คนในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีบทบาทในการเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการทำงานสร้างสรรค์ที่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนอย่างแท้จริงและไม่เหมือนใคร โดยคำนึงถึงการสร้างการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็งในชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างย่านสร้างสรรค์ที่เกิดจากความร่วมมือของผู้คนในชุมชนได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

อย่างไรก็ตามองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการโครงการศิลปะประเภทนี้นั้นมีการศึกษาบันทึก และถอดองค์ความรู้ในเชิงประจักษ์ค่อนข้างน้อย ทั้งในแง่กระบวนการสร้างสรรค์งาน และแนวคิดในการบริหารจัดการงานศิลปะวัฒนธรรม นักบริหารจัดการศิลปะที่เป็นบุคลากรสำคัญในการทำงานด้านการจัดการวัฒนธรรมกับพื้นที่ชุมชนนั้นยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือพัฒนาบุคลากรในสายอาชีพนี้มากนัก ทำให้หลายครั้งงานเทศกาลศิลปะนั้นกลายเป็นเพียงหมุดหมายของการท่องเที่ยว มีเป้าประสงค์เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว กลายเป็นกิจกรรมชั่วคราวที่เมืองและชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์และไม่ได้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งหรือรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของร่วมเพราะผู้จัดงานไม่ได้คำนึงถึงการทำงานร่วมกับชุมชนอย่างแท้จริง ส่งผลต่อความยั่งยืนและความต่อเนื่องของงานเทศกาล การให้การสนับสนุนในการสร้างเสริมองค์ความรู้และพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถด้านการบริหารจัดการศิลปะกับชุมชนจึงเป็นสิ่งที่ควรพิจารณาในเชิงนโยบายเพื่อให้เห็นผลลัพธ์ในการสร้างสรรค์งานเทศกาลศิลปะร่วมกับชุมชนอย่างเข้าใจในระยะยาว

กิจกรรมประเภทศิลปะวัฒนธรรมโดยมากมีลักษณะขาดดุลเชิงโครงสร้าง (structural deficit) กล่าวคือ เป็นงานที่ลงทุนสูงแต่อาจได้รับผลตอบแทนเชิงเศรษฐกิจที่ไม่คุ้มค่า และไม่สามารถตอบโจทย์ในเชิงพาณิชย์ได้เสมอ หากประเมินความคุ้มค่าทางสังคมอาจมองเห็นผลลัพธ์ได้มากกว่า อาจกล่าวได้ว่าเทศกาลศิลปะนั้นเป็นการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย นอกจากจะช่วยเสริมสร้างและกระตุ้นให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่กลุ่มทุนทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคประชาชนเองจำเป็นต้องเข้าใจถึงลักษณะรูปแบบงานพัฒนางานศิลปะกับชุมชนที่ต้องการความต่อเนื่องเพื่อหวังผลในระยะยาว ไม่ใช่เป็นเพียงการให้ทุนตั้งต้นเพื่อสร้างสรรค์งานและหวังผลทางเศรษฐกิจในระยะเวลาอันสั้น

รายการอ้างอิง

- Dinnie, K. (2010). *City branding: Theory and cases*. Springer.
- Holden, J. (2015). *The Ecology of Culture*. United Kingdom: Arts and Humanities Research Council.
- ปวลักข์ สุรัสวดี. (2566). ถอดบทเรียนนักการละครประยุกต์ : กระบวนการละครเยาวชนฐานชุมชน เพื่อสร้างการเรียนรู้ จิตสำนึกร่วม และอัตลักษณ์จากเรื่องเล่าของเยาวชน. *วารสารวิทยาการการเรียนรู้*, 2(1), 78-120.